

Wat is het EHOC?

Het Etty Hillesum Onderzoekscentrum (EHOC) in Gent opgericht

Klaas A.D. Smelik

Op 13 juni 2006 werd in Gent op Sint-Pietersplein 6 het Etty Hillesum Onderzoekscentrum (EHOC) opgericht en officieel geopend. Het Onderzoekscentrum, onderdeel van de Universiteit Gent, coördineert en stimuleert onderzoek naar de oorlogsdagboeken en -brieven van Etty Hillesum (1914-1943). Hierin participeren onderzoekers van verschillende disciplines, zowel binnen als buiten de Gentse universiteit, uit binnen- en buitenland. Door centraliserend op te treden fungeert het onderzoekscentrum als een contactforum, dat de studie naar de nagelaten geschriften van deze bijzondere auteur via website en digitaal archief wereldwijd zichtbaar maakt.

Wat is het Etty Hillesum Onderzoekscentrum en wat wil het bereiken?

Het Etty Hillesum Onderzoekscentrum draagt de naam van Etty Hillesum (Middelburg 1914 – Auschwitz 1943). Deze jonge Joodse vrouw had midden in oorlogstijd de ambitie om schrijfster te worden, al was zij onzeker of zij daarvoor wel voldoende talent had. Op aanraden van haar psychotherapeut Julius Spier (Frankfurt a/M 1887 – Amsterdam 1942) begon zij op 8 maart 1941 een dagboek bij te houden. Behalve een oefening om haar chaotische leven op orde te krijgen werd dit dagboek voor haar ook een oefenplaats in het schrijven. Toen zij voor goed haar woning in Amsterdam zou verlaten in afwachting van een zeer onzekere toekomst, vertrouwde zij de schoolschriften met haar dagboek aantekeningen toe aan een huisgenote. Zij gaf haar de opdracht deze dagboeken na de oorlog aan de schrijver Klaas Smelik (Den Helder 1897 – Amsterdam 1986) te overhandigen. Hij moest voor publicatie zorgen, wanneer zij niet zou terugkeren uit gevangenschap.

Nadat Klaas Smelik in de jaren vijftig en zestig van de vorige eeuw tevergeefs had geprobeerd een uitgever te interesseren voor deze dagboekcahiers (plus een stapel brieven van Etty Hillesum), slaagde zijn zoon Klaas A.D. Smelik (geboren Hilversum 1950) erin om een uitgever te vinden: Jan Geurt Gaarlandt. Dit leidde in 1981 tot de publicatie van een bloemlezing uit de dagboeken, verzorgd door de uitgever zelf, een selectie die de titel meekreeg: 'Het Verstoorde Leven'. Het boek, hoewel gebaseerd op een niet-professionele transcriptie van de manuscripten, werd een groot succes. Niet alleen in Nederland, maar wereldwijd. De vele vertalingen in andere talen getuigen hiervan.

Zo ontstond een grote belangstelling voor zowel de persoon van Etty Hillesum als haar bewaard gebleven geschriften: dagboeken en brieven. Niet alleen van de kant van lezers, maar eveneens van de kant van onderzoekers. Met name in Frankrijk, Italië, Nederland, België, Canada en de Verenigde Staten verschenen studies over Etty Hillesum¹. Een nadeel was echter dat men moest werken met een incomplete en niet wetenschappelijk verantwoorde tekst, en dan veelal nog in vertaling. Hierdoor zijn er ongefundeerde meningen over Etty Hillesum ontstaan die helaas een hardnekkig leven leiden.

Daarom was de publicatie van de wetenschappelijk verantwoorde, integrale editie van haar nagelaten geschriften onder leiding van Klaas A.D. Smelik een belangrijke stap. In eerste instantie verscheen deze volledige editie in de oorspronkelijke talen van Hillesums literaire nalatenschap (Nederlands, Duits en een enkel woord in het Russisch); vervolgens ook in Engelse vertaling². Aan een Franse en een Italiaanse vertaling van de wetenschappelijke editie wordt op het ogenblik gewerkt.

De ervaring leert echter dat onderzoekers naast elkaar werken, omdat zij niet op de hoogte zijn van elkaars activiteiten. Men is – bij wijze van spreken – steeds opnieuw bezig het wiel uit te vinden. Een centrale coördinatie van het wereldwijde onderzoek naar Etty Hillesum was daarom wenselijk. De Universiteit Gent bood de mogelijkheid om een onderzoekscentrum op te richten: het Etty Hillesum Onderzoekscentrum (EHOC), terwijl de Etty Hillesum Stichting in Amsterdam voor financiële ondersteuning zorgde. Zo ontstond in 2006 het Etty Hillesum Onderzoekscentrum als onderdeel van de vakgroep Talen en Culturen van het Nabije Oosten en Noord-Afrika van de Universiteit Gent. Het centrum staat onder leiding van Klaas A.D. Smelik, de uitgever van de integrale editie, die aan de universiteit Gent Hebreeuws en Jodendom doceert. Verschillende medewerkers zorgen voor de dagelijkse gang van zaken in het Centrum – naast hun eigen onderzoek naar Etty Hillesum.

Het onderzoekscentrum kent twee soorten van leden. De eerste groep leden zijn werkzaam aan de Universiteit Gent zelf en vertegenwoordigen vele disciplines binnen de Faculteit Letteren en Wijsbegeerte. Met opzet, want het onderzoek naar de nagelaten geschriften van Etty Hillesum kan vanuit vele invalshoeken worden ondernomen. De leden geven advies en – zeer belangrijk – brengen geïnteresseerde studenten in aanraking met het Etty Hillesum Onderzoekscentrum, van waaruit hun begeleiding wordt geregeld. De andere groep van leden zijn van buiten de Universiteit Gent. Deze geaffilieerde leden uit onder meer België, Nederland, Italië, Canada en de Verenigde Staten hebben reeds een naam verworven op het gebied van Etty Hillesum studies. Het aantal

1 Meer informatie in Ria van den Brandt & Klaas A.D. Smelik, *Etty Hillesum in facetten* (Etty Hillesum Studies 1), Budel, Damon, 2003.

2 K.A.D. Smelik (red.), *Etty: De nagelaten geschriften van Etty Hillesum*, Amsterdam, Balans, 1986; tweede verbeterde druk: 1987; derde geheel herziene druk: 1991; vierde geheel herziene druk: 2002; vijfde aangevulde druk: 2008. Engelse vertaling: *Etty: The Letters and Diaries of Etty Hillesum 1941-1943. Complete and Unabridged*, Grand Rapids, Eerdmans, 2002.

leden is steeds groeiende, naar mate het Etty Hillesum Onderzoekscentrum meer contacten legt en bestaande contacten verder uitbouwt.

Door de nauwe samenwerking met de geaffilieerde leden en de instellingen van wetenschappelijk onderzoek die zij vertegenwoordigen, wordt het mogelijk om de doelstellingen van het Etty Hillesum Onderzoekscentrum te realiseren. Wat zijn dan die doelstellingen?

- Het bieden van een contactforum van onderzoekers van de nagelaten geschriften van Etty Hillesum in binnen- en buitenland.
- Archivering van het wereldwijde onderzoek naar Etty Hillesum en bijhouden van de Etty Hillesum bibliografie.
- Doen van eigen onderzoek naar Etty Hillesum.
- Publiceren van de serie *Etty Hillesum Studies* (uitgeverij Van Gorcum, Assen).
- Initiëren en begeleiden van buitenlandse vertalingen van de nagelaten geschriften van Etty Hillesum.
- Bundelen en zichtbaar maken via een website van de onderzoeksactiviteiten en publicaties over Etty Hillesum in binnen- en buitenland.
- Fungeren als aanspreekpunt voor studenten en pasafgestudeerden in binnen- en buitenland die onderzoek naar Etty Hillesum willen doen.
- Organiseren van symposia, congressen, lezingen en debatten.
- Coördinatie en ondersteuning bij de aanvraag van onderzoeksmandaten.
- Onderhouden van contacten met de verschillende organisaties die zich met Etty Hillesum bezighouden.

Door het aanbieden van een eigen website wil het Etty Hillesum Onderzoekscentrum lezers van de nagelaten geschriften van het Etty Hillesum ondersteuning bieden via het geven van informatie. Het wil bovendien onderzoekers aanmoedigen met ons contact te zoeken voor uitwisseling van gegevens en gedachten. Zo hopen wij een verdere bijdrage te kunnen leveren aan het onderzoek naar Etty Hillesum en aan de verdere doorwerking van haar gedachtegoed.

~~Meer informatie over het EHOC op de EHOC website: <http://www.ehoc.ugent.be>.~~